

Ľubomír Kmeť - výskumník genealógie dolnozemských Slovákov

9.6.2026 - Zuzana Sopoligová | Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Ľubomír Kmeť patrí medzi kľúčové osobnosti súčasného genealogického výskumu dolnozemských Slovákov. Ako predseda Združenia pre genealogický výskum dolnozemských Slovákov stojí za jedinečným projektom, ktorý systematicky spracúva historické matričné záznamy slovenských komunít roztrúsených po Dolnej zemi.

Pod jeho vedením vznikla rozsiahla databáza s viac než miliónom spracovaných záznamov, ktorá rekonštruje rodinné väzby, sleduje migračné pohyby a odhaľuje prepojenia medzi jednotlivými komunitami. Projekt dnes zahŕňa stovky tisíc až milióny údajov z viacerých lokalít v Maďarsku, Srbsku, Rumunsku či Bulharsku a predstavuje cenný zdroj nielen pre odborníkov, ale aj pre verejnosť, ktorá sa zaujíma o svoje korene. Okrem výskumu sa pán Kmeť venuje aj publikačnej činnosti a popularizácii dejín dolnozemských Slovákov, prostredníctvom ktorej výsledky výskumu sprístupňuje širšiemu publiku.

Pán Kmeť bol za svoje zásluhy na návrh *Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí* ocenený *Cenou Ondreja Štefanka* za príspevok k rozvoju, organizovaniu a diverzifikovaniu kultúrneho života.

Nasledovný rozhovor približuje jeho cestu ku genealógii, vznik a rozvoj výnimočného projektu, ale aj konkrétne príbehy, ktoré odhaľujú prekvapivú prepojenosť dolnozemských Slovákov naprieč krajinami a stáročiami.

1. Združenie pre genealogický výskum dolnozemských Slovákov dnes patrí medzi unikátne pracoviská vo svojej oblasti. Jednou z prvých lokalít, ktorým ste sa venovali, bol Slovenský Komláš. Prečo práve táto obec? Čím je z genealogického hľadiska výnimočná?

Odpoveď na túto otázku je pomerne jednoduchá. Súvisí s tým, ako projekt genealogického spracovania matrik dolnozemských Slovákov vznikol. Ja osobne nemám dolnozemské korene, môj otec pochádzal z Liptova a mamička z Moravy. Ako to väčšinou býva, človek sa začne intenzívnejšie zamýšľať a zaoberať svojimi predkami až keď k tomu mentálne dozrie. A to býva väčšinou až vtedy, keď sa už nemá koho opýtať, teda po smrti vlastných rodičov. Aj u mňa to bolo tak. Potom, ako môj otec umrel, som sa pokúšal vytvoriť rodokmeň na základe matričných záznamov z obce Liptovská Sielnica. Lenže v tej obci bolo veľa menovcov a veľmi ťažko sa hľadali tie správne línie. Preto som sa rozhodol spracovať súhrnne celú matriku obce, presnejšie cirkevného zboru. Toto už bol väčší rozsah práce a hľadal som ľudí, čo by sa k projektu pridali. Bohužiaľ som ale nikoho z tej oblasti nenašiel, čo by bol ochotný sa k projektu ako dobrovoľník pridať. Moja manželka má predkov zo Slovenského Komlóša. Pokúsil som sa o podobný zámer, teda spracovanie matriky Slovenského Komlóša (je to rozsahom matriky omnoho väčšia obec). A tu, sa našli dobrovoľníci, ktorí uverili tejto myšlienke a postupne sa zapojovali do projektu. Boli to väčšinou potomkovia Komlóšanov, ktorí sa po vojne repatriovali na Slovensko. Takto vznikol projekt genealogického spracovania matriky Slovenského Komlóša, ktorý sa neskôr rozšíril na zámer genealogicky spracovať rodovú históriu dolnozemských Slovákov - čo už podstatne presahuje rozmer jednej obce. Ale naspäť k druhej časti vašej otázky. Slovenský Komláš je z genealogického hľadiska výnimočný najmä tým, že obec bola dlhú dobu (od svojho založenia v roku 1746 až do prvej polovice 20-ho storočia pomerne homogénna. Slováci v maďarskom prostredí tvorili pomerne uzavretú komunitu, čo značne uľahčuje dohľadávanie rodových väzieb.

2. Pod vaším vedením sa podarilo spracovať viac ako milión matričných záznamov z dolnozemskej slovenskej komunity. Čo všetko sa za týmto číslom skrýva a aké boli najväčšie výzvy pri získavaní a spracovaní tak rozsiahleho súboru prameňov?

Áno, projekt už žije 10 rokov, z prvotného Slovenského Komlóša sme naše aktivity rozšírili aj na okolité obce, ako Pitvaroš, Veľký Bánhedel, Ambrózku, Čanádalbert, neskôr aj Békešskú Čabu, Sarvaš, Kondoroš, Malý Kereš, aktuálne aj Albertiršu pri Budapešti. Svoju pozornosť sme upriamili aj na pôvodom slovenské obce v Rumunsku (Nadlak), v srbskej Vojvodine (Kulpín, Báčsky Petrovec, Pivnica, Báčska Palánka, Kysáč), ale aj v Bulharsku (Horná Mitropolja).

Je za tým obrovské množstvo mravenčej práce pri lúštení a prepisovaní matričných záznamov, pri následnom genealogickom spracovaní, ale aj pri organizácii projektu, či programovaní potrebného software. Pre zaujímavosť – software dokáže spočítať čas, ktorý ľudia strávili pri indexovaní a spracovaní matričných záznamov. Doteraz je to vyše 70 000 hodín dobrovoľníckej práce. Samozrejme pri takomto projekte sa stretávame s ťažkosťami. V oblasti organizačnej je častokrát veľkým problémom získanie potrebných podkladov – teda nafotenie matrik. Matriky obsahujú osobné údaje a niekedy bolo zložité, ba až nemožné matričné knihy k nafoteniu získať. Druhou veľkou výzvou bolo privedenie našich členov (väčšinou sa jedná o dôchodcov – mladí ľudia nemajú veľmi záujem o takúto dobrovoľnícku prácu) k efektívnej práci s počítačom, k účasti na našich pravidelných online-poradách.

V oblasti odbornej snád' najväčší výzvu predstavuje lúštenie dokumentov, najmä z latinského obdobia.

Pre vlastnú prácu sme si museli vytvoriť slovníky a zoznamy: zoznam štandardných priezvisk, slovník krstných mien latinsko-slovenský a maďarsko-slovenský, slovník povolání latinsko-slovenský a maďarsko-slovenský, slovník ochorení latinsko-slovenský a maďarsko-slovenský. Mnohé používané latinské a maďarské výrazy boli archaické, v dostupných slovníkoch nie sú vôbec zaznamenané. Bolo potrebné hľadať a študovať staré latinské texty a z prekladov zistiť význam poznámok v matrikách.

3. Vy sám ste profesiou informatik. V čom vám toto odborné zázemie pomohlo pri spracovaní historických matričných prameňov, najmä v kontexte ich digitalizácie a tvorby databáz? Zapoji ste, alebo uvažujete o zapojení nástrojov umelej inteligencie (napr. pri prepise údajov) do Vašich prebiehajúcich výskumov?

Keď sme projekt rozbiehali, robil som analýzu trhu a hľadal vhodný software na tento typ spracovania matrik. Je veľa rôznych genealogických programov, tieto ale vo väčšine slúžia na spracovanie vlastného rodokmeňa a nie na spracovanie celej obce. Preto som sa rozhodol vytvoriť pre naše potreby vlastný program pracujúci s relačnou databázou. S tým súvisel návrh štruktúry databázy a naprogramovanie všetkých potrebných funkcií. Táto cesta sa ukázala ako rozumná, pretože požiadavky na nové funkcie programu stále prichádzali a takto sa program stále zdokonaľoval. Aktuálne sme prešli na webové riešenie aplikácie, čo zase prináša nové možnosti. Aj toto webové riešenie si vyvíjame sami.

Hľadáme aj riešenia, ako zefektívniť prácu indexéra, ako „zautomatizovať“ prepis informácií z matriky do systému. Nádejným smerom je tu využitie techník umelej inteligencie. Uvítali by sme tu spoluprácu s nejakou odbornou inštitúciou. Robili sme prvé pokusy s využitím systému „Transscribus“, ich služby sú však finančne dosť náročné. Takisto sa pokúšame v tejto oblasti kooperovať s Maďarským národným archívom, ktorý tu už má nejaké výsledky. Zatiaľ sa tieto techniky umelej inteligencie ešte nedajú plnohodnotne aplikovať na staré matričné záznamy, kde má s ich lúštením problém aj prirodzená inteligencia.

4. Genealogický výskum často odhaľuje nielen rodinné väzby, ale aj migračné a historické súvislosti. Spomínate si na konkrétny príbeh alebo zistenie, ktoré vás počas doterajšieho výskumu najviac prekvapilo alebo zaujalo?

My prepisujeme z matrik všetky údaje, teda aj poznámky, príčiny úmrtia, krstných rodičov, či sa sobášil vdovec, rodisko.... Z týchto údajov je potom možné robiť rôzne zaujímavé štatistiky. Mňa zaujalo viac vecí, spomeniem niektoré.

Dolnozemskí Slováci často putovali. Názorne to vidieť na príklade rodokmeňa generála Jána Ambruša z Hornej Mitropolji v Bulharsku, ktorý sa nám podarilo zdokumentovať až po cca rok 1730. Predkovia Jána Ambruša odišli zo slovenského Gemera do Komlóša. Po zhruba 60 rokoch sa jedna vetva presťahovala do Nadlaku. Po ďalších zhruba 80 rokoch išli osídľovať Hornú Mitropolju v Bulharsku a napokon sa z Jána Ambruša stal generál letectva československej armády. Tým chcem povedať, že vlastne všetci dolnozemskí Slováci majú spoločné korene, nedá sa hovoriť o Komlóšanoch, Bánhedešanoch, Petrovčanoch, Nadlačanoch. Pri sledovaní dlhšieho časového obdobia zistíme, že všetko sú to „dolnozemskí Slováci“.

Ďalšou zaujímavosťou, ktorú si dnešný človek tak neuvedomuje, sú časté sobáše vdovcov a vdovíc. Máme zdokumentované prípady, kde sa daná osoba až 6 krát sobášila. Toto „mnohoženstvo“, či „mnohomužstvo“ vychádzalo z ťažkého života v tom období. Ak žena zomrela a zanechala malé deti, bolo prirodzené, že sa muž snažil nájsť pre deti novú mamu a naopak. Aj priemerná doba dožitia bola v 19-tom storočí výrazne kratšia, ako je tomu teraz. Bola veľmi vysoká úmrtnosť detí, do 6 rokov zomieralo aj 60 % z narodených detí. Zaujímavé je aj to, že v jednej rodine sa opakovane aj 3-4 krát dávalo deťom to isté meno, ak dieťa s týmto menom umrelo. V matrike som sa stretol so zápisom, kde umrel 56-ročný muž a ako príčina úmrtia bola uvedená „staroba“. Je toho veľa, o čom by sa dalo rozprávať.

5. Vnímate vo svojej práci rastúci záujem ľudí o objavovanie vlastných koreňov a rodinnej histórie? Čím si vysvetľujete tento trend a čo podľa vás motivuje ľudí pátrať po svojej minulosti?

Áno, stretávame ľudí, ktorí sa chcú dozvedieť viac o svojich predkoch. Veľmi k tomu prispel rozvoj internetu a platformy, ako FamilySearch, kde je zverejnené množstvo matrik z celého sveta. Je ale aj množstvo ľudí, ktorí v pátraní po svojich predkoch nevidia žiadny zmysel a nerozumejú, prečo toľko času a energie venujeme takejto činnosti.

Výsledky našej práce výrazne uľahčujú potomkom dolnozemských Slovákov si vytvoriť svoj rodokmeň. Častokrát je to tak, že si stačí vyhľadať danú osobu a jedným klikom sa vykreslí celý rodokmeň cez niekoľko generácií. Takto „na tanieri“ prinášame mnohým dolnozemským Slovákom možnosť dozvedieť sa súvislosti, ktoré doteraz nevedeli. Prináša to mnohokrát zaujímavé zistenia - napr. sme zistili, že v Slovenskom Komlóši je omnoho ťažšie nájsť dve osoby, ktorí nie sú príbuzní, ako naopak.

5. Okrem Slovenského Komlóša ste spracovali matriky aj z ďalších lokalít, napríklad Pitvaroša, Čanádalbertu, Ambrózky či Bánhedeša, a v tejto práci naďalej pokračujete. Na čom spolu s Vaším tímom pracujete teraz?

Ako som už spomínal, naše aktivity sme rozšírili aj na iné regióny dolnozemských Slovákov. Aktuálne spracovávame z oblasti Maďarska matriku Albertirše, pokračujeme v spracovaní Békešskej Čaby, z oblasti dnešného Rumunska pokračujeme v spracovaní Nadlaku, v oblasti srbskej Vojvodiny je to obec Kysáč a dokončujeme genealógiu Báčskeho Petrovca. Do budúcnosti by som chcel, aby sme spracovali aj obec Hložany, v Rumunsku oblasť Bihoru a pokúsili sa prepojiť jednotlivé matriky

navzájom, aby sa tak zdokumentovalo ich vzájomné prepojenie. Závisí to samozrejme od toho, či sa nájdú dobrovoľníci na túto prácu.

Okrem práce na vytváraní genealogickej databázy vydávame aj knihy o nami spracovaných obciach, takto sme vydali knihu „Matrika Slovenského Komlóša“, „Matrika Ambrózky a tí, o ktorých hovorí“, „Veľký Bánhedeš“, „Kulpín - dejiny, matrika, rodokmene“. Chceli by sme vydať podobnú knihu aj k Báčskemu Petrovcu a neskôr aj Kysáču.

<https://www.uszz.sk/lubomir-kmet-vyskumnik-genealogie-dolnozemsnych-slovakov>